

“Het is de kunst net zo lang met bewoners te praten totdat je het vonkje vindt”

tekst robert dingemans
foto's bram berkien

Een gesprek over de passies en drijfveren van prof.dr.ir. Anke van Hal gaat automatisch over haar nieuwe initiatief op gebied van volkshuisvesting. Want het gedachtegoed van de hoogleraar (TU Delft en Nyenrode Business Universiteit) is een-op-een verweven in HomeMates, een kennisplatform waarin de derde succesfactor van energiezuinige renovaties centraal staat. “Er is veel meer nodig dan geld en techniek alleen. Met HomeMates maken we professionals daarvan bewust.”

CV ANKE VAN HAL

1965 geboren in Rotterdam

1983-1989 Bouwkunde, TU Delft

1989-1993 energiemedewerker,
gemeente Delft

1993-1996 adviseur, BOOM Delft

1995-2006 hoofdredacteur *Duurzaam
Bouwen*

1996-2000 promovendus TU Delft

2000-2008 adviesbureau Anke van Hal

2002-2006 hoofdredacteur *Puur
Wonen*

2007-heden hoogleraar Sustainable
Housing Transformation, TU Delft

2008-heden hoogleraar Sustainable
Building & Development, Nyenrode
Business Universiteit

“op zoek naar het bruggetje”

interview

Maar die derde succesfactor is geen afgebakende component. “Naast techniek en voldoende geld is er nog een hele groep met invloedrijke factoren. Professionals moeten breder leren kijken.” Gedurende de ruim dertig jaar dat ze in het vak zit, ontwikkelde Anke van Hal een sterke visie op dat gebied. Al vanaf haar studie Bouwkunde loopt het verduurzamen van de bouw als een rode draad door haar carrière. “Ik was vroeger als kind al heel veel met het milieu bezig. Dankzij het feit dat mijn ouders ons nieuwe huis zelf lieten bouwen, kwam daar de passie voor woningbouw bij.” Een studie Bouwkunde lag voor de hand en doorliep Van Hal, ondanks de twijfels. Een vak over energiezuinige woningplattegronden hield haar binnenboord. “De emotionele impact van gebouwen op mensen had mijn belangstelling, maar dat kwam in de studie niet ter sprake. Ik was van huis uit altijd al heel actief met energiebesparing, dat bood mij een diepere laag dan architectuur alleen. Als het niet over mensen kon gaan dan maar over milieu. Tijdens mijn studie deed ik ervaring op bij adviesbureau BOOM, dat zich bezighield met energiezuinig bouwen. Toen ik klaar was met mijn studie kon ik daar – na een paar jaar bij de gemeente Delft – weer aan de slag.” Van Hal begeleidde enkele spraakmakende duurzaamheidsprojecten, waaronder het GWL-terrein in Amsterdam, maar liep al snel tegen de dagelijkse praktijk aan. “In Nederland schoten de duurzame voorbeeldprojecten als paddenstoelen uit de grond, maar de bouw bleef doen wat ze de hele tijd al deed. Het zette niet door.”

EEN FUSIE VAN BELANGEN

Ze wilde onderzoeken waarom duurzaam bouwen niet door de mainstream van de bouwsector werd opgepakt. En dus keerde ze terug naar de TU Delft voor promotieonderzoek over dit thema. “Ik merkte al snel dat techniek en geld niet het grootste probleem waren. Om duurzaam bouwen erdoor te krijgen, moeten mensen het echt willen. Dat ontbrak eraan.” Toen Van Hal na haar promotie een tijd aan de Amerikaanse oostkust verbleef, viel bij haar het kwartje. “Ik merkte dat daar de drive om duurzaam te bouwen net zo aanwezig was bij specialisten als bij mij, maar veel minder prekerig. In Nederland waren we geneigd te zeggen dat mensen het moesten doen voor het milieu. Daar bekeken ze het anders: het maakt niet uit waarom mensen het doen, als ze het maar doen. Je moet op zoek naar dat bruggetje, naar wat mensen echt willen. Streven naar een fusie van belangen.”

VAN NIEUWBOUW NAAR RENOVATIE

Vanuit deze filosofie ontwikkelde Van Hal haar eigen aanpak. “Altijd op zoek naar die koppeling, zorgen dat mensen het echt willen. Daarbij begin je zelden met duurzaamheid als doel. Als je het mensen op de man af vraagt, krijg je vaak wel dat maatschappelijk wenselijke antwoord. Dan is het de kunst om door te vragen. Net zo lang praten totdat je het vonkje

vindt, dat wat mensen echt bezighoudt. En daar moet je met kennis over duurzaam bouwen op inhaken. Dat is mijn tak van sport.” Een specialisme dat ervoor heeft gezorgd dat ze op twee universiteiten actief is als hoogleraar. Soms wel wat atypisch, want waar techniek aan de TU normaal de boventoon voert, focust Van Hal zich meer op het menselijke aspect rond woningrenovaties met energieambities. We praten over renovatie, want waar ze in het begin van haar carrière nog vooral met nieuwbouw bezig was, is dit gaandeweg verschoven naar de bestaande woningbouw. Iets wat voor haar filosofie weinig uitmaakt. “Daar is zelfs extra veel te winnen omdat de bewoners al bekend zijn en emotioneel gehecht. De uitdaging is daar extra groot om het haakje te vinden dat hen enthousiast maakt.”

REALITY GAME BESTAANDE WOONOMGEVING

Van Hal vond en vindt het belangrijk dat de seriematige naoorlogse woningbouw systematischer wordt aangepakt. Daarom riep ze in 2008 gelijkgestemden op zich te bundelen in het netwerk Slim & Snel. Dankzij betrokkenheid van Jan-Willem van de Groep van Energiesprong kwam daar ook een praktijkprogramma uit voort. Van Hal verrichtte in dat kader onderzoek naar bestaande kennis en ervaring op dit gebied. “Zodat we niet telkens in de vallen van het verleden zouden lopen. Daarmee leverden wij input voor het praktijkprogramma. We hadden een heel dik rapport, maar worstelden met de manier waarop we die kennis moesten overdragen aan mensen die allemaal tijd tekort kwamen.” Uit het praktijkprogramma bleek ondertussen dat samenwerken op een andere wijze dan gebruikelijk erg moeilijk was. “Door de nieuwe manier van aanbesteden moesten corporaties, gemeenten en aanbieders met elkaar in gesprek. Dat ging alle kanten op, ze snapten elkaar niet. Tegelijkertijd wilden wij ook nog onze opgedane kennis bij hen tussen de oren brengen. We kwamen op het idee van een spel, waarbij je leert samenwerken rond de opgave en je je tegelijkertijd de kennis eigen maakt. Dat werd de Reality Game bestaande woonomgeving.”

DERDE SUCCESFACTOR

De Reality Game vormde een eerste stap naar wat later HomeMates werd. Het spel sloot naadloos aan bij haar streven om de kans op succes van renovatieprojecten met energieambities te vergroten. Maar het bereik was beperkt. Van Hal wilde met name meer aandacht voor zachte invloedrijke factoren; de kennis op dat gebied verzamelen en beschikbaar maken voor professionals. Het kennisplatform HomeMates werd geboren. “Ik wilde mensen bij elkaar brengen met ervaring op dit vlak, die niet alleen op de techniek en geld waren gefocust en die daarnaast waren bereid hun kennis te delen. Dat werd het netwerk HomeMatesPlus.” Aan heel het HomeMates-avontuur lag ook nog een persoonlijke gebeurtenis ten grondslag. “Door gezondheidsproblemen

---

“ Ik besefte dat als ik zou stoppen met werken, die kennis weg was ”

---

en een fietsongeluk was ik lange tijd uit de running. Ik realiseerde me dat niet vanzelfsprekend was dat ik kon werken en mijn kennis inzetten. Ik besefte ook dat ik de afgelopen jaren veel onderzoek had gedaan, maar dat alleen ik wist waar die rapporten lagen. Als ik zou stoppen met werken was die kennis weg.”

DE WIL VAN DE BEWONER

HomeMates wil professionals leren in drie stappen te denken. “Samen willen, samenbrengen en samen werken. Dat professionals het willen is logisch, anders beginnen ze er niet aan. Maar vaak wordt onvoldoende opgelet wat de bewoner echt wil. Voor een professional is energiebesparing belangrijk, voor een bewoner is dat slechts één aspect. Over het algemeen wil hij gewoon een mooie, up-to-date woning. Die energiezuinige opgave moet je dus inbedden in de bredere behoefte van de bewoner, samenbrengen met dat wat mensen echt belangrijk vinden. Dat is maatwerk, want op de ene plek is armoedebestrijding belangrijker, terwijl bij een ander project wijkverbetering een groter issue is. Dat vraagt een andere aanpak.” Daarna kom je automatisch bij samenwerken, want daar heb je andere partijen bij nodig. Wanneer verloederen van de wijk je grootste probleem is, kun je niet zonder de gemeente. Uiteindelijk komt het allemaal neer op het koppelen van energetische verbeteringen aan wat de bewoner echt wil plus het wegnemen van belemmeringen die het hen moeilijk maakt daadwerkelijk tot energiebesparing over te gaan.

MIX VAN STUDENTEN EN PROFESSIONALS

HomeMates kent verschillende aspecten, zoals het netwerk van ervaringsdeskundigen, masterclasses via Nyenrode, praktische factsheets, publicaties en een collegereeks. Daarnaast is er vanaf september online onderwijs van de TU Delft. De cursus Energie Vriendelijke Renovatie Processen biedt twintig studenten en twintig professionals een nieuwe kijk op energetische renovaties. “Uit ons onderzoek blijkt dat iedereen is gewend te doen wat hij altijd doet. Een frisse blik helpt tot een andere werkwijze te komen, daarom is die mix van studenten en professionals zo mooi. De bedoeling is dat er discussie komt over bestaande praktijkcasussen, zodat nieuwe inzichten ontstaan. Ook worden de cursisten intensief en persoonlijk begeleid.” Naast deze cursus komt op een later tijdstip ook nog een eenvoudiger versie voor professionals. “Deze wordt iets laagdrempeliger. Je mist de begeleiding, de samenwerking met studenten, het certificaat en de studiepunten. Maar je kunt hem geheel in je eigen tijd online afronden.”

KIJKEN NAAR DE LANGE TERMIJN

Doel van het kennisplatform is professionals vanuit een breder perspectief te laten denken. “Als je dat doet, zijn er ineens veel meer oplossingen mogelijk. Ook financieel. Daarvoor moet je naar de langere termijn leren kijken. Kijk je puur naar energiebesparingen die een renovatie op korte termijn oplevert, is het duur. Maar doe je ook wat aan de leefbaarheid dan heeft dat allerlei voordelen voor de waarde van een wijk”, zegt Van Hal. Om professionals te inspireren en de soms wat abstracte materie concreet te maken, maakt HomeMates online veel gebruik van succesverhalen (www.homemates.nl), mooie verhalen genoemd. Bekend

is het voorbeeld van een renovatie in Amsterdam-West. Daar kregen huurders een nieuwe cv-ketel en werden direct blij gemaakt met een schoenenkast die met de ketel was gecombineerd. Ideaal voor de bewoners, waarvan de meesten zonder schoenen in huis lopen. “Dat was het juiste vonkje om hen enthousiast te maken voor energiebesparing.” Van Hal moedigt iedereen in de sector aan hun voorbeelden te delen. “Op die manier blijf je van elkaar leren en kunnen we echt iets opbouwen. Je hoeft dan niet bij elk project het wiel opnieuw uit te vinden.”

ACCEPTEER DE OPGAVE

Van Hal gelooft dat het geen verspilde moeite is te investeren in anders leren denken. “Kennis over die derde succesfactor is een vereiste om succes te behalen in de praktijk. Net zoals goede techniek en voldoende geld dat zijn. Het kost zo veel tijd en geld als je ziet hoeveel projecten stuklopen omdat je bewoners niet meekrijgt. Als je accepteert dat het een complexe opgave betreft waar geen *one size fits all*-oplossing voor bestaat, zijn allerlei interessante relaties te leggen met energiebesparingsdoelen. Ik ben ervan overtuigd dat dan de kans op succes aanzienlijk groter wordt en het heel snel kan gaan met de energietransitie.”

“ Voor professionals is energiebesparing belangrijk, voor bewoners is dat slechts één aspect ”
